

в боротьбі за залучення і розширення контингенту клієнтів. Чим кращим буде торговий сервіс у магазинах сучасних форматів, тим вище буде в них виручка від реалізації товарів. Таким чином, підкреслено намічену тенденцію переходу конкуренції підприємств роздрібною торгівлі з цінової площини в сферу сервісу.

Однак при сформованій конкурентній боротьбі підприємств роздрібною торгівлі не варто забувати про проблему неефективності заходів з контролю операційних витрат. Тому слід застосовувати ефективні інструменти менеджменту для управління витратами торговельної діяльності. Наприклад, звільнення працівників не є ефективним управлінським інструментом і тягне за собою скорочення робочих місць і збільшення числа безробітних. Ефективними інструментами менеджменту в даних умовах можуть стати бенчмаркінг, бюджетування, стратегічне планування. Від правильності вибору конкурентної стратегії розвитку підприємства буде залежати його ефективність діяльності в довгостроковій перспективі [12].

Таким чином, підвищення ефективності діяльності підприємств роздрібною торгівлі буде забезпечувати стабільний розвиток торгівлі та економіки України в цілому.

Науковим результатом даного дослідження є систематизація шляхів підвищення рентабельності діяльності торгових підприємств, а перспективи подальших наукових досліджень у даному напрямі – розробка відповідних механізмів їх реалізації.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Азарян О. М. Шляхи підвищення ефективності розвитку підприємств у роздрібній торгівлі / О. М. Азарян // Вісник Донецького НУЕТ. – 2008. – № 3. – С. 175–180. 2. Бланк І. А. Управління активами і капіталом підприємства / І. А. Бланк. – К. : Ніка-Центр ; Ельга, 2003. – С. 430–437. 3. Брігхем С. Ф. Основи фінансового менеджменту / С. Ф. Брігхем ; пер. з англ. – К. : Молодь, 1997. – С. 777–781. 4. Лігоненко Л. О. Державне регулювання розвитку внутрішньої торгівлі: сучасний стан та напрямки удосконалення / Л. О. Лігоненко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 1. – С. 52–57. 5. Економіка торговельного підприємства : підручник для вузів / Мазаракі А. А. та ін. ; під ред. проф. Н. М. Ушакової. – К. : Хрещатик, 1999. – С. 544–552. 6. Модильяни Ф. Сколько стоит фирма? Теория ММ / Ф. Модильяни, М. Миллер. – М. : Дело, 2001. – С. 211–221. 7. Михайлова Е. Ключевые маркетинговые факторы успеха в сфере розничной торговли / Е. Михайлова // Маркетинг. – 2005. – № 5. – С. 105–115. 8. Соболев В. О. Побудова системи управління розвитком роздрібною торгівлі в Україні / В. О. Соболев // Торговля і ринок України. – Донецьк : Вид. Дон-НУЕТ, 2008. – Вип. 26. – Т. 1. – С. 216–223. 9. Рентабельність операційної діяльності підприємств за видами економічної діяльності за 2010 – 2012 рр. / Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 10. Формування чистого прибутку (збитку) підприємств за видами економічної діяльності за 2010 – 2012 рр. / Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 11. Статистичний щорічник за 2010–2012 рр. // Держком. статистики України. – К. : Вид. "Консультант". – С. 285–287. 12. Футало Т. В. Роздрібна торгівля в Україні: основні напрями розвитку / Т. В. Футало // Торговля, комерція, підприємство : зб. наук. праць. – Львів : Вид. ЛКА, 2007. – Вип. 8. – С. 10–16. 13. Фирстова И. Обзор структуры и динамики развития розничной торговли в Украине / И. Фирстова // Маркетинговые исследования в Украине. – 2010. – № 5. – С. 30–35. 14. Савицкая Г. В. Экономический анализ / Г. В. Савицкая. – 8-е изд., перераб. – М. : Новое знание, 2003. – 640 с.

УДК 336.71.078.3

Зінченко А. С.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ НА ОСНОВІ БАЛАНСУ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто сутність та проаналізовано деякі особливості аналізу фінансового стану комерційних банків України на основі балансу. Наведено аналіз балансу комерційного банку за допомогою структурного аналізу та коефіцієнтного аналізу балансового звіту.

Аннотация. Рассмотрены сущность и проанализированы некоторые особенности анализа финансового состояния коммерческих банков Украины на основе баланса. Приведен анализ баланса коммерческого банка с помощью структурного анализа и коэффициентного анализа балансового отчета.

© Зінченко А. С., 2014



Annotation. The essence and some features of financial analysis of commercial banks in Ukraine on the basis of balance are considered and analyzed. Analysis of the balance sheet of commercial banks using the structural and ratio analysis of the balance sheet are presented.

Ключові слова: фінансовий стан, коефіцієнтний аналіз, пасив, баланс, актив.

Українські банки змушені працювати в умовах підвищеного ризику, тому вони частіше, ніж їх закордонні, бувають у кризових ситуаціях, приклади яких не зникають зі сторінок періодики. Причому більшість таких випадків пов'язана з неадекватною оцінкою банками власного фінансового стану, а також надійності і стійкості їх основних клієнтів і партнерів по бізнесу.

Дослідження даної теми широко подані в іноземній та вітчизняній економічній літературі, зокрема в працях І. Ансоффа, Бланка І. А., Грязнова А. Г., Жукова Є. Ф., Красавіна Л. М., Ковальова В. В., Кролевецької Л. П., Лаврушина О. І., П. Друкера, П. Роуза, І. Шумпетера, М. Ерхардта та багатьох інших.

Основною метою аналізу фінансової діяльності банку є отримання певної кількості найбільш об'єктивних параметрів (показників), що дають достовірну й обґрунтовану характеристику результатам його діяльності та фінансового стану. Це стосується, насамперед, зміни структури капіталу, активів та пасивів, складу прибутків і збитків та ін.

Прибуток банку є кінцевим фінансовим результатом, який створює необхідні умови для збереження його економічної життєздатності та подальшого розвитку.

Основним інформаційним джерелом для здійснення аналізу фінансового стану є баланс комерційного банку.

Фінансовий стан банку – це комплексне поняття, яке відображає систему показників, що характеризують наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [1].

Бухгалтерський баланс – це звіт про фінансовий стан банку, який відображає його активи, пасиви та власний капітал у грошовому виразі на певну дату [2].

Структура активних і пасивних складових балансів банку є найбільш узагальненою характеристикою, що відображає специфіку й основні сфери діяльності банку, стан ринку позичкових ресурсів, кількість і якість клієнтури, що обслуговується, політику банку із залучення і розміщення грошових ресурсів з метою одержання прибутку.

Балансовий звіт складається з двох частин. У лівій частині відображаються активи, а в правій – обов'язки і власний капітал банку. Статті активу та пасиву подаються у балансовому звіті у порядку зменшення їх ліквідності, дані наведені в таблиці [3].

Таблиця

Структура балансу комерційного банку

Актив	Пасив
Первинні резерви (гроші в касі, кореспондентські рахунки в НБУ та інших банках)	Зобов'язання перед іншими банками (кореспондентські рахунки інших банків)
Вторинні резерви (державні цінні папери)	Міжбанківські кредити
Інвестиційний портфель (корпоративна частина)	Депозити до запитання
	Термінові депозити юридичних і фізичних осіб
	Ощадні вклади
	Усього зобов'язань
Основні кошти, капітальні витрати та інші активи	Капітал 1-го рівня
	Капітал 2-го рівня
	Разом власний капітал
Баланс	Баланс

Відображення інформації в балансі досягається за допомогою методу подвійного запису, зумовленого бухгалтерським рівнянням [3]:

$$A = П + З + К, \quad (1)$$

де А – активи;

П – пасиви;

З – зобов'язання;

К – капітал.

Наведена рівність відома як класичне бухгалтерське рівняння, або функціональна облікова модель. Обидві його частини повинні бути рівними.

Це рівняння відображає фінансовий стан банку. Під фінансовим станом розуміють наявність економічних ресурсів, що належать банку, і весь капітал, який протиставлений їм на певний момент часу.

Активи – це ресурси, що контролюються установою, які набуто в результаті попередніх операцій і які повинні принести дохід чи іншу економічну вигоду в майбутньому. Інакше кажучи, це економічні ресурси, що перебувають у розпорядженні банку, використання яких, імовірно, принесе в майбутньому дохід [4].

У банківському балансі активи виступають у вигляді основних засобів, готівки в національній або іноземній валюті в касі банку, заборгованості за позичками, цінних паперів, які знаходяться в портфелі банку та ін.



Зобов'язання (залучений капітал) – це кредиторська заборгованість банку, що виникла в результаті попередніх операцій і яка має бути погашена у визначений термін [2]. Зобов'язання банку передбачають зменшення доходів, які пов'язані з придбанням активів або отриманням послуг від інших осіб унаслідок раніше проведених операцій. Зобов'язання включають: залишки грошових коштів на поточних рахунках, вклади, боргові зобов'язання банку (векселі, облігації, що емітовані банком) та ін.

Власний капітал – це різниця між активами та зобов'язаннями, тобто частина активів, яка сформована за рахунок власних джерел банку [4]. Вона показує частку власника в активах банку: для товариства – це капітал партнерів, для акціонерної компанії – акціонерний капітал. До рахунків капіталу належать сплачений зареєстрований статутний капітал банку, емісійні різниці, резерви банку та ін.

Використання цього рівняння дозволяє візуально, за загальними даними балансового звіту, визначити платоспроможність банку. Підтвердженням того, що банк платоспроможний, є превалювання його сукупних активів над сукупними зобов'язаннями. Різниця між банківськими активами і зобов'язаннями складає реальну величину власного капіталу комерційного банку.

Комерційний банк є платоспроможним, якщо величина його власного капіталу більша, ніж 0. Неплатоспроможний банк – це такий банк, який має нульову чи негативну величину власного капіталу.

Різницю між активами і зобов'язаннями ще визначають як чисті активи. Зміна чистих активів за звітний період відображає зміну фінансового стану банку. Приріст чистих активів досягається у разі отримання банком прибутку, тобто за рахунок збільшення власного капіталу банку:

$$ЧА1 - ЧА0 = K0 + P, \quad (2)$$

де ЧА0 – чисті активи на початок звітної періоду;

ЧА1 – чисті активи на кінець звітної періоду;

K0 – власний капітал на початок звітної періоду;

P – прибуток, отриманий за звітний період.

Згідно з основними методами аналізу балансу банку виділяють:

1. Аналіз структури – дає змогу оцінювати зміни структури активів та пасивів протягом часу, проводити співставлення з іншими банківськими установами [5]. Аналіз структури активних операцій поділяється на якісний та кількісний. Якісний аналіз полягає у визначенні переліку операцій на момент проведення аналізу. Кількісний аналіз полягає у визначенні питомої ваги окремого виду операцій в їх загальній сумі.

2. Коефіцієнтний аналіз балансового звіту – проводиться із використанням трьох основних коефіцієнтів:

а) коефіцієнт ліквідних активів [5]. Це коефіцієнт виміру ліквідності, який обчислюється шляхом додання до готівки та прирівняних до неї коштів міжбанківських активів за мінусом міжбанківських пасивів та позичок від центрального банку. Він також може розраховуватися як відсоток до загальних (або робочих) активів.

б) коефіцієнт співвідношення позик та депозитів [6]. Цей коефіцієнт визначається сумою всіх активів із нормальним ризиком (дисконти, позики та авізо), поділені на основні депозити (включаючи "до запитання", термінові та ощадні депозити, за винятком короткотермінових грошового ринку та довготермінових запозичень).

Це співвідношення характеризує здатність банку залучати депозити від суспільства для підтримки своїх кредитних операцій та його можливість давати в кредит ці депозити. Вищий коефіцієнт традиційно асоціюється з більш високим елементом ризику, оскільки він може відображати нижчу ліквідність (та вразливість від дій кредиторів), негативні економічні умови чи наслідки впливу депозитів. Низький рівень співвідношення може відображати недостатні можливості кредитування або небажання прийняття існуючого ризику при наданні позик. "Нормальний" рівень залежить від країни, однак 70 – 80 % може складати помірне співвідношення між ліквідністю (що вимагає меншого коефіцієнта) та дохідністю (яка, звичайно, краща від більш високого коефіцієнта). Якщо у всієї фінансової системи і показник перевищує 100 %, тоді у промисловості можуть мати місце структурні проблеми, наприклад, при рефінансуванні центральним банком торговельних операцій чи привілейованому кредитуванні. Незабезпечені кредити мають бути покриті за рахунок відповідних контрактивних рахунків. Вони мають прийняти форму забезпечення під збитки за позиками, що віднімаються з останніх надходжень і, таким чином, із резерву капіталу. Також важливо, що "позики", які використані в цьому коефіцієнті, мають бути чисті від резерву під збитки;

в) коефіцієнт достатності капіталу [6]. Цей коефіцієнт подає "реальний" капітал як відсоток загальних активів, зважених на ризик. І капітал, і активи мають бути повністю очищені від відповідних забезпечень під збитки за позиками та нематеріальних активів. Цей коефіцієнт показує межу захисту кредиторів та вкладників банку від непередбачених збитків, яких може зазнати банк у процесі своєї діяльності. Таким чином, це показник того, наскільки банк протистоїть економічним скрутам та складностям. Цей коефіцієнт переглядається наглядовими органами та кредитними аналітиками як один із ключових показників економічного стану банку. Повний підрахунок достатності капіталу включає зваження кожної категорії активів на коефіцієнт ризику, виключення з них нематеріальних активів та дебіторської заборгованості відповідних контрагентів та нематеріальних активів з активів та капіталу і додання потенційних зобов'язань до зважених на ризик активів.

Існують також інші коефіцієнти, що використовуються в різних випадках, але їхнє використання може призвести до зменшення віддачі.



До таких коефіцієнтів відносять:

1) дохідні активи до загальних активів [7]. Складаються з дохідних активів (підпроцентні депозити, розміщення цінних паперів, позики, авізо та інструменти капіталу), поділених на загальні активи. Цей показник має показувати, наскільки продуктивно керівництво використовує активи. Однак деяке "непродуктивне" використання є цілком нормальним, оскільки в той час, як приміщення та обладнання не можуть прямо давати прибуток, вони необхідні для підтримання операційної діяльності банку. Крім того, вимоги резервування можуть призвести до того, що банк не матиме можливості згоди використовувати деякі активи. Цей коефіцієнт не вимірює ефективності використання активів;

2) співвідношення резервів під збитки за позиками та загальних позик. Цей коефіцієнт характеризує якість банківського портфеля позик та покриття безнадійних боргів [7].

Кожний із цих коефіцієнтів може обчислюватися на базі окремого балансового звіту, оскільки кожен із них складається на окрему дату, що відповідає даті балансу. Банки, що залучені до фінансування сезонного виробництва, можуть показувати сезонні зміни цих коефіцієнтів, тому для ізоляції тенденцій від сезонних розходжень необхідно проводити порівняння між такими установами за один і той самий місяць, за кілька років чи за середньорічними показниками. При цьому можуть бути внесені деякі зміни, наприклад, додавання довгострокового підпорядкованого боргу до капіталу при визначенні достатності капіталу, а аналітики мають використовувати деякі міркування з приводу того, що є прийнятним для кожної конкретної країни.

Таким чином, у сучасному банку фінансовий аналіз становить не просто елемент фінансового управління, а його основу, оскільки фінансова діяльність, як відомо, є головною.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Білик М. Д. Управління фінансами державних підприємств [Текст] : дис. д-ра екон. наук : 08.04.01 / Білик Марія Дмитрівна. – Суми, 2010. – 404 с. 2. Кошевий М. Концепція системи ціноутворення банківської продукції [Текст] / М. Кошевий // Економіст. – 2010. – № 2. – С. 175. 3. Євдокімова Ю. Ю. Управління прибутковістю банку [Текст] / Ю. Ю. Євдокімова // Проблеми формування і розвитку фінансово-кредитної системи України : збірник наукових статей. – Х. : Константа, 2011. – 212 с. 4. Коваленко В. В. Вплив прибутковості та ліквідності комерційного банку на формування ціни банківського продукту [Текст] / В. Коваленко // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1. – С. 159. 5. Царьков В. А. Прибуль банку – результат ефективної роботи центрів прибутку [Текст] / В. А. Царьков // Банковское дело. – 2009. – № 10. – С. 141. 6. Семениченко Ю. К. Проблеми оцінки прибутковості основних операцій банків України [Текст] / Ю. К. Семениченко // Фінанси України. – 2010. – № 10. – С. 117. 7. Поморина М. А. Некоторые подходы к управлению эффективностью деятельности банка [Текст] / М. А. Поморина // Банковское дело. – 2009. – № 10. – С. 117.

Зуб М. О.

УДК 657.3:657.62

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Анотація. Проаналізовано підходи вітчизняних та закордонних вчених до визначення понять "ліквідність" та "платоспроможність". З'ясовано фактори впливу на ліквідність бюджетної установи. Встановлено взаємозв'язок між поняттями "ліквідність підприємства", "ліквідність балансу" та "платоспроможність". Запропоновано алгоритм проведення аналізу фінансово-господарської діяльності бюджетної організації.

Анотация. Проанализированы подходы отечественных и зарубежных ученых к определению понятий "ликвидность" и "платежеспособность". Выявлены факторы влияния на ликвидность бюджетного учреждения. Установлена взаимосвязь между понятиями "ликвидность предприятия", "ликвидность баланса" и "платежеспособность". Предложен алгоритм проведения анализа финансово-хозяйственной деятельности бюджетной организации.

© Зуб М. О., 2014